

Vladimir Osolnik

O XI. svetovnem kongresu slavistov v Bratislavi

(30. 8. - 8. 9. 1993)

Kot je znano, se slavisti z vsega sveta redno srečujejo na mednarodnih znanstvenih kongresih vsakih pet let: po Kijevu (1983) in Sofiji (1988) je bila tokrat kot gostiteljica na vrsti najmlajša slovanska država Slovaška s svojim glavnim mestom, starodavnim naseljem ob Donavi, imenovanem v tisočletni zgodovini Bratislava, pa tudi Brezalauspurc, Breslavva, Posonium, Pressburg ali Poszony/Požun.

Na ta pomembni znanstvenokulturni dogodek, sploh prvo večje mednarodno dejanje po nastanku suverene Slovaške, so se Slovaki dobro pripravili: s prizadevanjem slovaških slavistov in *Universitas Comeniane* so v prestolnico povabili nad 1200 slavistov, doktorjev znanosti in profesorjev, ter stotnijo novinarjev z vsega sveta, največ seveda iz slovanskih dežel: ob zavzetih domačih slovaških strokovnjakih za jezik, zgodovino, književnost, umetnost, folkloristiko, komunikacije in knjižničarstvo so se prijaznemu vabilu odzvali v velikem številu rojaki iz bližnjih pokrajin (Panonija, Zakarpatje, Vojvodina) in daljnjih dežel - Čehi, Poljaki, Rusi, Ukrajinci, Belorusi, Romuni, Madžari, Avstrijci, Nemci, Švedsi, Bolgari, Grki, Danci, Izraelci, Angleži, Nizozemci, Francozi, Italijani, Američani, Kanadčani, Kitajci, Korejci in Japonci. Seveda v tako ugledni strokovni družini ni manjkalo Slovencev in drugih južnih Slovanov iz univerzitetnih središč nekdanje Jugoslavije, kjer je slavistika od nekdanj čvetela: prišli so Hrvatje, Srbi, Makedonci, Črnogorci in celo nekateri Bosanci, kljub neljubim dogodkom v njihovi domovini.

Udeležence so pripeljali do univerzitetnega središča Istropolisa, kjer so v štirih poslopijih (modernih stolpnica) elektrotehniške fakultete in v okviru štirih osnovnih usmeritev (*Moravska in Slovaška v kontekstu evropske zgodovine in kulture; Humanizem, renesansa in barok pri Slovanih; Slovanska narodna preporodna gibanja v 18. in 19. stoletju ter njihove mednarodne razsežnosti; Slovanski narodi, jeziki, književnosti, ustno slovetstvo, kultura in humanistične vede v 20. stoletju*) po več programskih skupinah (19) in v predavalnicah, razporejenih od pritličja do 8. nadstropja (naštel sem jih 24), istočasno od zjutraj do poznega popoldneva potekala predavanja, diskusije in okrogle mize o posebej zanimivih sklopih vprašanj.

V času kongresa je bilo pripravljenih več likovnih razstav, glasbenih in kulturnih prireditev, gledaliških predstav in literarnih večerov, pregledna razstava novejšje strokovne oz. slavistične literature; manjkala pa seveda ni niti spoznavna ekskurzija v bližnji Devin, v staro Nitravo (danes Nitro), eno središč duhovnega delovanja Cirila in Metoda med Slovani, v Martin (sedež ugledne Maticice Slovenske) in v Banskó Kremnico (starodavno rudarsko mesto ce z eno najstarejših kovnic denarja v Evropi, tesno povezano s kulturnim dogajanjem; tam kujejo tudi naše, slovenske tolarje).

Pri tolikšnem številu udeležencev in referatov (natisnjeni program z naslovi predavanj in imeni referentov obsega natančno 150 strani, zbornik povzetkov pa celih 695 strani), raznovrstnosti prispevkov, ki so jih narekemale poklicne ambicije ter hvalevredna želja, da bi svetu predstavili nacionalno kulturo in vedo v najboljši luči, je

poročevalec tu že vnaprej dolžan opravičilo slovenski javnosti: ta zapis iz objektivnih vzrokov ne more celovito podati dogajanja na kongresu, opisati vseh prispevkov ali novosti iz slavističnega sveta in dogajanja, ki so bila predstavljena v Bratislavi. Poročevalec se ravna po merilih osebnega zanimanja in delokroga in ga omejuje navezanost na slovenski prostor in jezik, zato se opravičuje tudi udeležencem iz vrst svojih kolegov po svetu, ker jih kljub strokovni tehtnosti njihovih prispevkov tu ne bo mogel omeniti.

Tako ta zapis prinaša informacije o slovenski udeležbi in o deležu slovenskih znanstvenikov v beri kongresa, nekaj informacij o južno-slovanskih slavistih oz. slavistih iz nekdanje Jugoslavije, naših sosedih, o aktivnem slavističnem okolju ter nekaj besed o prispevkih znanih oseb iz sveta slavistike in drugih stikov, znanih širši slovenski javnosti.

Kongres

Začetek kongresa in prva plenarna seja sta potekala v slavnostni dvorani velikega slovaškega Doma sindikatov, v času sestanka pravega središča slavistične znanosti in kulture. Predsednik Slovaške republike Michal Kovač je poudaril pomen slovesnega trenutka, občutje sreče ob dosegi slovaške samostojnosti in čast, da je do mednarodnega srečanja slavistov prišlo na Slovaškem, v Bratislavi, v krajih, kjer je nastajala slovska pisana beseda in kjer je tekla zibel ustanoviteljev slavistične vede, L'udevita Štura, Jana Kollarja, Pavla Šafarika in drugih nesmrtnih sinov njegove domovine. Po pozdravih, izbranih in prijaznih besedah dobrodošlice je udeležencem, gostom in domačim slavistom na plenarnem zasedanju spregovoril predsednik

mednarodnega slavističnega komiteja, predstavnik Češke S. Wollman.

O slovaški državi, zgodovini in slavistiki je kratko poročal Jan Dorula, predsednik slovaškega slavističnega društva in hkrati predsednik pripravljalnega odbora, za njim pa sta o pomenu dela blagovestnikov Cirila in Metoda med Slovani in o slovanskem deležu v humanističnem razvoju evropskega duha govorila Nikita I. Tolstoj, znanstvenik svetovnega slovesa in vnuk slavnega pisatelja Leva Tolstoja, in H. Rothe.

Nihče izmed njih ni omenil Slovencev. Ne Dorula, ki mu je sicer dobro znan potek ustanovitve prve slavistične stolice na dunajski univerzi po zaslugi J. Kopitarja in F. Miklošiča - slednji je bil njen prvi predstojnik (ustanovljena je bila 1848. leta, eno leto pred stolico za germanistiko) - ne Tolstoj, ki pozna delo Cirila in zlasti Metoda med Slovenci ter Slovani prej in v času, ko je bil prva oseba vse panonske dieceze (s središčem v Mitrovici - danes Sremska Mitrovica), ki je obsegala precejšen del slovanskega sveta; in ne Rothe, ki bi v zgodovini evropske humanistične misli lahko našel lepo besedo vsaj za Herbersteina, Trubarja, Gallusa, Plavca, Kopitarja ali Miklošiča, Franca Kavčiča (von Caucig), ustanovitelja dunajske umetnostne akademije, ali katerega izmed štirideseterice rektorjev dunajske univerze slovenskega rodu.¹

Kot je razvidno iz navedenih delovnih usmeritev kongresa, je bilo v Bratislavi obravnavano več znanstvenih področij in aktualnih vprašanj: pravzaprav je bil obravnavan izredno širok razpon humanističnih in slavističnih znanosti, od jezika in književnosti do folklorne in politike; referenti so raziskovali slovansko zgodovino, etnogenezo, oblikovanje pisav in jezikov, ki je še vedno nedokončan proces, zarodke ter nastanek slavistike in hkrati izoblikovanje oz. na-

¹ V premoru po seji sem pri vseh treh energično interveniral. Najprej sem kar na stopnišču prestregel častitljivega gospoda s sivo, dolgo brado, Tolstoja, obdanega s kopico občudovalcev. Pozdravil sem ga po slovensko (poznam ga še iz časov njegovih obiskov v nekdanji Jugoslaviji) in mu ob izrazih spoštovanja izrazil začudenje, da je prezrl pomemben delež Slovenije in prednikov Slovencev v obdobju nastajanja pisne oz. knjižne besede vseh Slovanov. Resno se mi je zazrl v oči, se mi najprej opravičil, ker ne obvlada dovolj slovensko, da bi mi odgovoril v slovenščini, ter se nato opravičil tudi za svojo napako. Potrdil je, da je bil slovenski delež v času nastajanja slovanske književnosti pomemben, ter zagotovil, da bo v pisnem besedilu, kjer zagovarja nadnarčnost staroslovanskega jezika prvih prevodov Cirila in Metoda, to tudi zapisano. Do g. Dorule, ki je načeloval kongresu, sem komaj prišel. Začuden mi je prikimala, ko sem mu ponavljal besede o panonski Sloveniji kot zibeli slovanskega pismenstva in našteval Slovakom in Slovincem skupna imena: Samo, Kocelj, Pribina, Wihing, Volkun (Valjhun) ter navajal: Brižinski spomeniki, Trubar, Kopitar, Miklošič, Rešetar, Jan Baudouin de Courtenay, Murko, Nahtigal, Krek, Oblak, Škrabec, Ramovš, Rigler, Logar. Do g. Rotheja moja beseda ni segla. Slovensko ni hotel razumeti, čeprav sem razločno poudaril, da je bil njegov referat poročilo o evropskem rasizmu in ne o humanizmu. Brez odgovora je nadaljeval pogovor z drugimi, nemško govorečimi sobesedniki.

stanke narodnih jezikov in književnosti, nastanek, razvoj in dediščino panslavizma, posebnosti in različnosti med literarnimi obdobji, medsebojne intelektualne in ustvarjalne poboje, sedanje stanje, perspektive, vezi, vplive, različne in sorodne tokove v času in prostoru.

Slovenski delež je bil v Bratislavi - v nasprotju s skromno slovensko navzočnostjo v Sofiji pred petimi leti, ko so nastopili nepremostljivi omejevalni zapleti na slovenski in jugoslovanski ravni - velik: Martina Orožen je pripravila referat *Kontinuiteta starocerkvenoslovenske leksike v slovanskem jeziku*, Igor Grdina *Protestantska in katoliška reformacija ter začetki slovenske književnosti*, Breda Pogorelec *Diahrona in sinhrona lingvostilistika*, Jože Toporišič *Periodizacija slovenskega knjižnega jezika*, Zinka Zorko *Daljšanje akuta v slovenskih narečjih*, Aleksander Skaza *Poezija in proza v romanu Borisa Pasternaka Doktor Živago*, Alenka Šivic-Dular *Iz problematike južnoslovansko-zahodnoslovanskih jezikovnih zvez*, Janko Čar *Elementi stavčne fonetike in tonska interpretacija literarnega teksta*, France Zadavec *Recepcija zahodnih in vzhodnih slovanskih literatur v Sloveniji (1920-1940)*, France Bernik *Književnost slovenske moderne v evropskem kontekstu*, Helga Glušič *Pripovedništvo Vitomila Zupana in vzori evropskega romanopisja*, Miran Hladnik *Empirična določila povesti (Na primeru slovenske povesti)*, France Jakopin *Usoda Miklošičevega jezikoslovja v 20. stoletju*, Jože Pogačnik *Pojem književne tradicije v znanosti o književnosti*, Boris Paternu *Poskus tipološkega modeliranja literarne evolucije (Ob slovanskem primeru)* (vrstni red in naslovi so iz bratislavskega zbornika povzetkov; upoštevano je gradivo, prispelo do julija 1993), Ada Vidovič *Muha Kontrastivna slovensko-nemška besedotvorna tipologija*, Aleksandra Derganc *K istoriji dvojstvenega čisla v slovanskem i ruskom jazikah* (po programu kongresa, avgust-september 1993).

Tej beri je treba pripisati še prispevke slovenskih slavistov iz tujine, npr. Rada Lenčka (ZDA) *Na sledi tvorjenk s predpono VY-južnoslovanskih narečjih/On the Trail of the Common Slavic VY-Prefix Compounds in South Slavic Dialects*, Herte Maurer Lauseger (Avstrija, Celovec) *Slovensčina na Koroškem v luči sociolingvističnih pristopov*, Marije Pirjevec (Italija,

Trst) *Dante in slovenska romantika* in K. Gadanjija (Madžarska, Szombathely) *Stanovljenje slovarnoga sestava slovenskoga jezika*. Slovensko književnost in jezik oz. delo slovenskega raziskovalca sta obravnavala še dva prispevka: Katje Zakrajšek (Beograd) *Odras nacionalne kulture u dvojezičnim rečnicima* (predvsem slovensko-srbohrvvaško/hrvaškosrbsko slovarsko gradivo) in D. Buturovića (Bosna in Hercegovina) *Matija Murko i njegov doprinos terenskim proučavanjima južnoslovenske epike (uz 130-godišnjicu rođenja i 40-godišnjicu smrti uglednog slaviste, 1861-1951)*.

Na slovensko ozemlje in zgodovino, jezik in književnost pa se v obravnavah slovanske teme in vprašanj nanašajo, primerjalno ali delno, še naslednji prispevki: Nikita I. Tolstoj (Rusija), *Slovo v obrjadowom tekste (kulturnaja semantika slav. VESEL-)*, Drago Čupić (Beograd), *Areali lekseme Pinus silvestris u slovanskim dijalektima*, M. Kantor (ZDA), *A Question of Language: Church Slavonic and the West Slavs*, Marta Pančiková (Slovaška), *Neologizacija v slovenčine a polštine*, A. Loma (Beograd), *Illyricum slavicum. Prvih pola milenija slovenstva na severozapadnom Balkanu u svetlu toponomastike*, I. V. Čurkina (Rusija), *Problema sozdanija obščeslavjanskogo jazika v konce 18-19 vv. (Nacionaljno-političeskij aspekt)*, J. Mesaroš (Slovaška), *Slovanska vzajomnost, slavianofilstvo, panslavismus a otazka ich spravneho a nespravneho použivania*, F. V. Mareš (Avstrija, Dunaj), *Stare slovanske pismennictvi v svetle objave na hore Sinaj, L. Radenković (Beograd), Slavjanske narodnie zagovori in A. A. Turilov (Rusija), Pamjatniki drevneruskoj literaturi i pismennosti u južnih slavjan v 11-14 vv. (Problemi i perspektivi izučenija)*, in H. Rothe (Nemčija), *Zum Humanismus bei den Slaven. Stand und Aufgaben der Forschung* (slednji le mimogrede), K. Palković (Slovaška), *Cudzie imena v slovenčine a slovinčine*, E. Ioan (Romunija), *Information on culture of south slavonic nations in printed work prefaces in the period of reformation (1550-1585)*, E. Egeberg (Norveška), *Narod i dinastiji u slavjanskih poetov baroku*, R. Alexander (ZDA), *Remarks in the Evolution of South Slavic Prosodic Systems*, N. S. Šumada, O. O. Mikitenko (Kijev), *Modifikacija verbalnogo teksta v obrjadowom foljklori slovjan*, L. Spasov (Makedonija), *Makedonskite pasivni konstrukciji i njivnite ekvivalenti vo pol-*

skiot, srpskohrvatskiot, ruskiot i slovenečkijot jazik, Ichiro Ito (Japonska), Volkodlak i volčij pastuh - dva obščeslavjanskih folklornih motiva, svjazanih s kultom volka, E. Frimmova (Slovaška), Slavika v knjižnom fonde v Univerzitetnej knjižnici v Bratislave, M. Mamić (Hrvaška), Zajednički austroslavenski terminološki projekt (Juridisch-politische Terminologie) (in morda še kateri prispevek/.

Na kongresu so sodelovali slovenskim kolegom in javnosti znani tuji slavisti, npr. Dioniz Durišin (Slovaška), *Osobitosti vyskumu slovanskyh literatur ako medziliterarnego spočenstva*, O. N. Trubačev (Rusija), *Drevnie Slavjane na Dunaje /Donavi/ (južnij flang)*, Eva Hajičova (Praga), *Ambiguity, Homonymy, Neutralization and Vagueness*, R. Neuhauser (Avstrija), predstojnik celovške slavistike), *Entwicklungsstendenzen der russischen Lyrik seit Beginn der PERESTROJKA*, Mirek Čejka (Brno), *Nektere aspekty gramaticke negace ve slovanskyh jazycich*, Zuzana Topolinska (Poljska), *Pozycja dialektologii wsrod disciplin slawistycznych*, A. P. Volkov (Ukrajina), *Mazepa - tradicijni obraz literatur evropejskogo regionu*, Sergio Bonazza (Italija), *Einige Aspekte der nationalen Wiedergeburt bei den Südslaven*, Gerhard Neweklowsky (Celovec), *Zur Sprache der Autobiographie von Dositej Obradović (1873): volkssprachliche und höhere Elemente*, Manfred Jahnichen (Nemčija), *Die frühe Jan Kollar - Vermittlung und Rezeption im deutschen Sprachgebiet*, V. E. Gusev (Rusija), *Foljklornij teatr slavjanskih narodov*, I. Nyomarkay (Madžarska, predstojnik budimpeštanske slavistike), *Die Lehnübersetzungen in den ungarischen sprachlichen Wechselbeziehungen*, L. V. Kurkina (Rusija), *Panonslavjanskaja jazikovaja obščnost v sisteme dialektnih otošenij praslavjanskogo jazika*, Keneth E. Naylor (ZDA), *Language as Flag: The Slavs Use of Language as a Symbol of national Identity*, in drugi.

Zanimivi pa so se mi zdeli tudi naslednji zgodovinsko ali drugače obarvani slavistični prispevki: R. A. Orr (Kanada), *Slavo-Celtica*, S. Wollman (Češka), *Slovanske literatury v srednj Evrope*, Ph. Maligoudis (Grčija), *Die Slaven in Griechenland: zum status quaestionis*, L. Marinova Laškova (Bolgarija), *Principi na slavjanskoto kontrastivno i tipologičesko izsledvanje*, I. Maier (Švedska), *Einige Besonderheiten im Zu-*

sammenhang mit schwedisch-russischer maschineller Übersetzung, Josip Bratulić (Hrvaška), *Trnava i Požun (Bratislava) i hrvatska knjiga 17. i 18. stoljeća*, N. Taylor (Anglija), *Cashubian Mytologies*, Dimitrije Kalezić (Beograd), *Po čemu je Konstantin - Kirilo filozof?* /blagovestnik Ciril, O. V./, W. R. Veder (Nizozemska), *Traces of Glagolitic in East Slavic Manuscripts*, Milan Džurčinov (Makedonija), *Makedonskata literatura vo kontekstot na balkanskata i jugoslovenskata zaednica*, Mojmir Benža (Slovaška), *Slovansky etnologicky atlas*, H. Birnbaum (ZDA), *Where was the Center of the Moravian State?*, P. P. Ohrimenko, (Ukrajina), *Tipi i osoblivosti mižslovjanskih literaturnih vzajemih*, J. Jurić Kappel (Avstrija), *Die Stellung des bosnischen Psalters (1404) innerhalb der verwandten slavischen Texte*, M. Babović (Cetinje), *Njogoš i ruska književnost*, M. Moravcova (Češka), *Symboly ideje slovanstvi v procesu emancipace malych slovanskyh narodov*, M. S. Kameneckij (Rusija), *Jugoslavo-sovjetskije otnošenija v mežvojenij period*.

Udeležba iz nekdanje Jugoslavije

Slavisti iz nekdanje Jugoslavije so bili v Bratislavi zastopani v velikem številu. Iz Zvezne Jugoslavije jih je prispelo okoli 80 (natančneje: 78); nosili so priponke *Belehrad*, *Novi Sad*, *Priština*, *Titograd*; hrvaških kolegov je bilo le nekoliko manj, znatno manj Makedoncev, Slovencev (4) in Bosancev (ki so prišli iz evropskih mest). Po protestu hrvaške skupine "slavistov" pri organizatorjih srečanja, ki so zahtevali, da naj "Srbe" naženejo, se je razvedelo, da se je "Zvezna Jugoslavija" uradno obrnila na slovaške organizatorje kongresa ter na Organizacijo združenih narodov in na njeno podorganizacijo za kulturo in znanost, UNESCO; uradno je nato prispelo tolmačenje sklepa o mednarodnem embargu proti sedanji Jugoslaviji, ki ne določa embarga za humanistične ustanove in organizacije /znanost, kultura, zdravstvo/, stike med posamezniki /promet zasebnih oseb/ ter komunikacijske storitve /pošta, telefon, itd/.

Drugi udeleženci kongresa so kolege iz nekdanje in sedanje Zvezne Jugoslavije, iz Hrvaške, Makedonije in Slovenije, sprejemali normalno, prijazno ali zadržano, večinoma z zaskrbljenostjo in obžalovanjem tragičnih usod in dogodkov

na Balkanu. Spraševali so za stare prijatelje, knjige in delo ter z začudenjem opazovali nape-to in hladno ozračje, ki je nadomestilo nekoč značilno vedrino, glasnost in pristernost, pa tudi kolegialnost med njihovimi južnoslovanskimi znanci, kolegi in prijatelji.

Kakor koli že, prispevki hrvaških, makedon-skih, bosenskih, črnogorskih in srbskih kolegov so bili številni in kakovostni. Tu naj naštejemo le nekatere: Radoslav Katičič (Hrvaška - Avstrija oz. Dunaj), *Baltički podaci uz rekonstrukciju tekstova jednoga praslavenskog obreda rodnosti*, Dalibor Brozović (Hrvaška), *O historijsko-poredbenim i tipološkim klasifikacijama slavenskih idioma*, Blažo Ristovski (Makedonija), *Periodizacija na makedonskiot literaturno-kulturn razvitok*, J. Jerković (Novi Sad), *Dijalekatska osnovica i književni jezik (razvoj ekavske verzije standardnog jezika u drugoj polovini 19. veka)*, Dragana Mršević Radović (Beograd), *Konotativni aspekt frazeoloških jedinica i nacionalna kultura*, Miroslav Šicel (Hrvaška), *Problemi periodizacije hrvatske književnosti 19. stoljeća (s obzirom na ostale evropske književnosti)*, Z. Karanović (Novi Sad), *Incest između brata i sestre u baladama južnoslovenskih naroda*, Z. Babić (Hrvaška), *Kriteriji odabira razlikovnih obilježja u slavenskim jezicima*, Mijo Lončarić (Hrvaška), *Odnos južnoslovenskih i zapadnoslovenskih jezika, posebno srednjoslovačkih i kajkavskih govora*, Ante Stamać (Hrvaška), *Alegorijski slojevi u Gundulićevo pjesništvu*, Slobodan Ž. Marković (Beograd), *Problemi proučavanja srpske književnosti između dva svetska rata*, Krešimir Nemeć (Hrvaška), *Postmodernizam i hrvatska književnost*, Vladeta Vuković (Priština), *Ivo Andrić prema Vuku i Njegošu*, I. Živančević Sekeruš (Novi Sad), *Književni raskol u ilirizmu i njegovi odjeci u slovenskom svetu*, Josip Vončina (Hrvaška), *Jezik renesansne hrvatske književnosti*, Vladimir Bovan (Priština), *Ustupanje usmene književnosti pred gradjanskom kulturom i pisanom književnošću, na primeru Srba na Kosovu i Metohiji u 20. veku*, J. Užarević (Hrvaška), *Teorija interpretacije (Zagrebački književnoznanstveni krug)*, S. Damjanov (Novi Sad), *Skriivena (slovenska) knjiga Pavićevog Hazarskog rečnika*, Zlata Bojović (Beograd), *Dubrovačko barokno epsko pesništvo o proslavljenim Slovenima svoga doba*, Jelka Redžep (Novi Sad), *Projekcija usmenog predanja u delima groga*

Djordja Brankovića, Vaso Milinčević (Beograd), *Istorija srpske književnosti Stojana Novakovića (1867-1871) - prva naučna sinteza celokupne srpske književnosti*, Muhsin Rizvić (Bosna in Hercegovina), *Smrt Smail-age Čengića u književnoj recepciji bosanskih Muslimana*, Vesna Polovina (Beograd), *Realizacija aspektualnog glagolskog značenja u diskursu*, Radomir Ivanović (Novi Sad), *Naučnost nauke o književnosti u kontekstu humanističkih nauka*, D. Djuričković (Bosna in Hercegovina), *Savremeni roman u Bosni i Hercegovini između tradicije i ideologije*, Nikola Ivanišin (Hrvaška), *Južni Slaveni u književnom stvaralaštvu Nikole Tommasea*, Zvonko Kovač (Hrvaška), *Južnoslovenske medjuknjiževne zajednice*, Miodrag Sibinović (Beograd), *Slovenska uzajamnost i mesto poezije ruskog modernizma u srpskoj književnosti sredine 20. veka*, Z. Halilović (Bosna in Hercegovina), *Bosanski jezik - jezik bosansko-hercegovačkih Muslimana (Bošnjaka)*, Mila Stojnić (Beograd), *Uloga ruskih emigrant-skih pisaca u književnom životu Zapada između dva svetska rata*, Jovan Delić (Novi Sad), *Sintagmatski i paradigmatički princip ciklizacije novela Danila Kiša*.

Slovenska udeležba

Organizacija kongresa je bila odlična. Večdnevni sestanek je bil delovne narave; začetni in sklepni del sta izzvenela slavnostno. Vsi so si iskreno prizadevali, da bi to ugledno srečanje potekalo na visoki intelektualno-civilizacijski ravni ter da bi Bratislava udeležencem ostala v najboljšem spominu.

Posebno pozornost so gostitelji namenili maloštevilnim Slovincem. Iz nepredvidljivih razlogov so se osebni udeležbi na kongresu odpovedali F. Bernik, J. Čar, J. Pogačnik, B. Paternu, M. Orožen, B. Pogorelec, A. Skaza, J. Toporišič, A. Vidovič-Muha, Z. Zorko, A. Šivic-Dular, F. Jakopin in I. Grdina, tako da so bili izmed razmeroma številnih slovenskih referentov navzoči le Franc Zdravec, Aleksandra Derganc in Miran Hladnik, lektor slovaščine na ljubljanski Filozofski fakulteti Andrej Rozman in Vladimir Osolnik.

Akademik red. prof. dr. France Zdravec, član mednarodnega slavističnega komiteja, je imel številne stike in pogovore s slovaškimi in tujimi kolegi; zlasti zanimivi so bili pogovori na filo-

zofski fakulteti bratislavske univerze z dekanom in predstojnikom katedre za slavistiko, kjer poučujejo tudi slovenščino, s kolegi, ki so pobegnili iz Sarajeva, s slovenisti z Dunaja, iz Szombathelya in iz Celovca, ter intervju na bratislavskem radiu; v njih so slovenska beseda, slavistika, organiziranost stroke, njeni dosežki, slavistični natisi ter problematika preučevanja jezika in književnosti v Sloveniji doživela stvarno predstavitev in širok odmev; ob menjavi mnenj in informacij pa je bilo podano tudi več predlogov, konkretno o menjavi vabil, gradiva, univerzitetnih predavateljev in študentov.

Naši sobesedniki so zavzeto spraševali po kolegi, dejavnosti in knjigah, po novih izkušnjah in univerzitetnih programih, znanstvenih ustanovah in študiju jezikov. Z zanimanjem in spoštovanjem so poslušali mnenja o naših slavističnih in političnih izkušnjah, skrbno prebirali razstavljeno knjižno bero, zlasti Slavistično revijo, Jezik in slovstvo, zbornike seminarjev slovenskega jezika, književnosti in kulture, Miklošičev zbornik, jezikovne priročnike in drugo.²

Pogledi slavistov na kongres

Množica udeležencev, prispevkov, prizorišč, sprememb in odpovedi je kljub prizadevanjem organizatorjev pripeljala do nepreglednosti dogajanja, do marsikaterega resnega ali komičnega zapleta: nekateri kolegi so mrzlično iskali kraj svojega ali kolegovega nastopa, svoje poslušalce in sobesednike; drugi pa so se srečali prav po naključju. Ob izrazih zadovoljstva s kongresom je bilo zato zadnje dni slišati tudi izraze nezadovoljstva, ki je naraslo do opaznih razsežnosti ob vprašanih sklepa kongresa, strokovne bere večdnevnega shoda najuglednejših slavistov in določanja teme ter kraja naslednjega srečanja.

Ob vprašanih nastajanja resnih, tudi finančnih zapletov v državah nekdanje Sovjetske zveze in Jugoslavije, ob dejstvu, da so se države slovanskega sveta, ki so bile pripravljene in zmožne organizirati svetovno slavistično srečanje, že zvrstile, so slavisti iz neslovanskih držav ponudili možnost, da bi 12. kongres čez pet let potekal v neslovanski državi (omenjeni sta bili Avstrija in Finska, na drugi strani pa Poljska); hkrati so predlagali, da bi določili osrednjo temo in tako preseglji razpršenost strokovnega dogajanja.

Predloga sta povzročila razkol v vrstah udeležencev, tako iz slovanskih kot iz neslovanskih držav. Zlasti starejši so menili, da je kaj takšnega nezaslišano, nesprejemljivo, ter da morajo slavisti še naprej zborovati v nespremenjenem, spontanem ozračju in v slovanskih državah oz. njihovih prestolnicah ali univerzitetnih središčih. Našli so se tudi taki, ki so v pobudi videli politične in druge nečedne nakane Zahoda. Glas so povzdignili tudi *tuji* slavisti; nekateri so govorili celo o bojkotu, če bo ostalo po starem; slišati pa je bilo tudi mlajše sile, češ, če bo določena smiselna osrednja tema kongresa (in s tem popreproščena organizacija in delo), potem je pravzaprav vseeno, kje bo srečanje potekalo. Pomembnejše od imena države in kraja je, kaj bo kongres - ob družabnem in informativnem dogajanju - prispeval v skupno zakladnico slavistike oz. znanosti.

Izid prerekanja (mi) še ni znan, čeprav se je več sogovornikov ogrevalo za Poljsko in Krakow kot kraj naslednjega srečanja.

Vsekakor pa bo tudi ta častitljiva, stara ustanova slavističnega mednarodnega množičnega sodelovanja v novih razmerah prevzemala nove oblike delovanja ter prej ali pozneje obiskala nove pokrajine.

² Slovenski del knjižne razstave je bil med najbolj obiskanimi, sicer pa obsežnejši od hrvaške, ukrajinske in srbske predstavitve skupaj; tudi po estetskem videzu so bili naši natisi primerljivi z domačimi, slovaškimi in češkimi izdelki. Večje število izvodov Slavistične revije z besedili slovenskih prispevkov in več starejših letnikov je bilo na voljo. Šli so za med.